

LES VELLES SERVITUDS

Hi ha temes als quals cal retornar una i altra i vegada. No és, penso, perquè els comentaristes siguin reiteratius, sinó que ho són els temes.

Un d'ells és el del famós perill de l'"encotillament de la llengua". Sorgeixen, de tant en tant, escriptors de bona fe - n'estic segur - que qüestionen l'obra de Pompeu Fabra. Se senten cridats a anar més enllà i els correctors que fan la seva feina tan bé com poden, els mereixen una mena de menyspreu, els acusen d'adulterar-los l'estil.

Oblidem massa sovint que en Fabra proposava més que no pas dictava, i en les seves "Converses filològiques" repeteix amb freqüència que la darrera paraula la tenen els escriptors, que són els qui fan servir l'idioma com a eina de treball. A mi em sembla que hi ha una excessiva generositat en aquesta actitud, perquè un dels problemes de qualsevol ofici és que no sempre s'aconsegueix de fer que l'eina executi la funció més adequada. A vegades, la mà o el cervell que la guia cauen en malaptesa i, aleshores, no s'hi val a voler-ho justificar amb una supèrbia gratuïta.

Em consta, per pròpia experiència, que els escriptors també som víctimes d'una servitud molt humana: ens costa molt de reconèixer un error i, la primera reacció quan en cometem algun, és donar-ne la culpa als altres. Com tothom...

Una vida passablement llarga m'ha permès d'ésser espectador (i a voltes protagonista) de situacions allisonadores, o simplement curioses. De nen, vaig tenir la sort de rebre els consells d'un mestre excepcional, que estimulava en els seus alumnes el desig de servir-se de la lletra escrita per comunicar-

se amb els altres. "Com en una conversa", ens deia, "ja que al capdavant es tracta d'això: d'explicar coses als altres." I afegia que aquest fet ens obligava a servir-nos d'un llenguatge col.loquial, però correcte, ja que l'interlocutor mereix sempre un gran respecte.

Aquest mestre, el senyor Josep Peronella, insistia tretzenarament en que si aspiràvem a escriure bé i d'acord amb l'ús que fèiem de la paraula oral, ens convenia de parlar correctament. I no es referia pas a les campanyes de la "Lliga del Bon Mot" (molt vives en aquella època), sinó a una altra dimensió del llenguatge.

Com a escriptor -amb totes les limitacions que val més que em reconegui-, puc dir que m'he trobat amb persones intel.ligentíssimes a les quals no els agrada gens allò que escric, i amb altres (també estimables pel que fa al seu nivell mental) que m'ho aproven. Però mai no n'he trobada cap que em rebutgi perquè no entengui les paraules que utilitzo en la meua passió de narrar. Confesso que això em proporciona una íntima satisfacció, sobretot perquè puc recolzar-la amb un tracte que va des de nens i nenes en les primeres etapes escolars, fins a persones de mitja edat i altres de pertanyents a les edats dites provector.

En aquesta passió, en aquesta tasca, puc afirmar rotundament que el "Fabra" no m'ha fallat mai. En canvi, m'ha ocorregut més que no voldria que he fallat jo, en el sentit que no em faltaven paraules, sinó idees. Aleshores, també he caigut en la feblesa momentània de creure que "m'encotillaven". Tots voldríem que ens fossin alçades les vedes quan les peces que ens agradria de caçar s'escapen de la nostra punteria.

No vull dir pas (i en Pompeu Fabra tampoc no ho deia) que tot estigui fet. El llenguatge és una cosa viva, però és evident que el nostre ha estat tan baquetejat que seria imprudent de creure que ho pot aguantar tot, que gaudeix d'una salut de ferro. Alhora que el vigilem a ell, ens cal vigilar-nos a nosaltres, perquè si bé és cert que entre tots ho farem tot, també ho és que entre tots podem desfer-ho tot.

Pere Calders

En la vida de l'escriptor hi ha moments en què es troba propiament amb que no pas amb el llenguatge, sinó amb el "llenguatge" que repeteix amb freqüència que la seva funció és servir els escriptors, que és el que fa servir l'idioma com a eina de treball. A mi em sembla que hi ha una excessiva preocupació per aquesta actitud, perquè un dels problemes de qualitat és que se'n sempre s'aconsegueix de fer que l'eina exerceix la seva funció. Aleshores la veu el cervell que la veu com un adaptador i s'adona que s'ha volgut a voler-ho justificar amb una qualitat granada.

Em consta, per pròpia experiència, que els escriptors també són víctimes d'una servitud del llenguatge, una cosa que no s'ha de veure a la primera vista quan en cometen algunes, de llengües, de qualitat als altres, les veiem.

Una vida personalment vivida m'ha parat d'adorador espectador (i a voltes despectiu) de situacions allisonadores o simplement curioses de les que veig venir la sort de rebre els consells d'un mestre amplexat, que estimulava en els seus alumnes el desig de servir-se de la lletra escrita per comunicar.